

Kultur- og likestillingsdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Deres ref.:

Vår ref. (saksnr.):
22/4437 - 4

Saksbeh.:
Lone Singstad Pålshaugen, 952 82 26.01.2023
721

Dato:

Oslo kommunes innspill til kulturfrivillighetsstrategi og utredning av regionalt kulturfond

Oslo kommune viser til regjeringens påbegynte arbeid med strategi for kulturfrivilligheten, samt utredning av mulig innretning for regionale kulturfond, hvor de har bedt om innspill med frist 01.02.2023. Oslo kommune har også tidligere gitt innspill til statlig frivillighetsmelding 30.04.2018, og viser til dette innspillet. Vi viser også til Frivillighet i en storby¹, som er en kartlegging av status for frivillig sektor i Oslo, gjennomført av Institutt for samfunnsforskning.

I Oslo kommune bygger vi vår frivillighetspolitikk på vår frivillighetsmelding *Engasjement og deltagelse*², som har som hovedmål å styrke kommunens rolle som støttespiller og tilrettelegger for frivillig sektor, og bidra til økt mangfold og rekruttering. Som vi løftet fram i innspill til statlig frivillighetsmelding, så skjer store deler av det frivillige arbeidet lokalt. Kommunene har god kjennskap og kontakt med frivilligheten. Oslo kommune ser det derfor som viktig at staten støtter fylkeskommuner og kommuner i sitt arbeid som støttespiller og tilrettelegger for frivillig sektor og at strategien for kulturfrivilligheten bidrar til dette. Våre innspill er systematisert etter tema og spørsmål som departementet har spilt inn at de ønsker innspill på. Vi minner om at vårt innspill gjenspeiler at Oslo kommune forvaltes både som fylkeskommune og kommune.

Innspill til tema som Kultur- og likestillingsdepartementet har bedt om innspill på:

- 1. Bred deltagelse og tilgang på kunst og kulturaktivitet i hele landet**
- 2. Møteplasser og tilgang på egne kulturarenaer for aktivitet, læring og opplevelser**

¹ <https://www.samfunnsforskning.no/sivilsamfunn/publikasjoner/hovedfunn/frivillighet-i-en-storby/frivillighet-i-en-storby.html>

² <https://www.oslo.kommune.no/natur-kultur-og-fritid/frivillighet/frivillighetsmeldingen/#gref>

Tilgang til lokaler

Departementet har både spurt om hva som er utfordringer knyttet til rekruttering og deltagelse og tilgang til møteplasser og kulturarenaer. Svar på disse temaene henger sammen, så vi i har valgt å se dette i sammenheng. Oslo kommune opplever at behovet for tilrettelagte lokaler og møteplasser er blant de største utfordringene for kulturfrivilligheten i Oslo fremover. I en raskt voksende by vil det bli viktig å sørge for at nye arenaer utformes for sambruk og fleksibilitet over tid. Det er særlig viktig at nye skolelokaler i områder uten kulturell infrastruktur sikres egnet for musikk- og kulturformål, og at de gjøres tilgjengelige for frivilligheten på kveldstid. Løsninger for flerbruk og merbruk bør integreres i byggeprosjekter.

For å sikre bred deltagelse er det viktig med tilgjengelighet og universell utforming av kulturarenaer. Tilbud for barn og unge bør ha geografisk nærhet til der deltakerne bor, så langt det lar seg gjøre, og det bør ikke være krav om forkunnskaper eller høye kontingenter for å kunne delta. Tilbudene bør være varierte, og speile deltakernes interesser.

Oslo gjør et stort arbeid for å gjøre egne lokaler mer tilgjengelige, men ser også at staten kan bidra på flere områder.

Staten bør gjøre sine lokaler mer tilgjengelige for frivillig sektor og synliggjøre handlingsrom og muligheter

Staten bør gjøre sine lokaler mer tilgjengelige for frivillig aktivitet. Staten har en betydelig eiendomsmasse, som bl.a. inkluderer høyskoler/universiteter, men også andre typer lokaler. Staten har et særlig ansvar for de over 1000 nasjonale organisasjonene som har hovedkontor i Oslo, men har også mulighet for å gjøre statlige lokaler tilgjengelig for frivilligheten i Oslo. Dette vil både kunne dekke frivillig sektors behov, men også vise andre vei for andre offentlige aktører som kommuner og fylkeskommuner ifht. handlingsrom og muligheter for eksempel knyttet til flerbruk og overnatting. Oslo kommune ser det som viktig at staten går foran og gjør konkrete tiltak for å gjøre egne lokaler mer tilgjengelige og på den måten synliggjør handlingsrommet og etablerer gode eksempler på hva som er mulig.

Flere kommuner, deriblant Oslo etterlyser også at staten kan tydeliggjøre handlingsrommet knyttet til lover og forskrifter, for eksempel knyttet til brann og sikkerhet ved utlån av lokaler. Det hadde vært nyttig med en tydeliggjøring og gode eksempler på hva som er mulig innenfor dagens forskrifter, for eksempel knyttet til overnatting i bygg. Det er flott at staten oppfordrer kommuner til å gjøre sine lokaler tilgjengelig. Et slikt tiltak vil være viktig for at de skal kunne følge opp oppfordringene.

Oslo kommune har gode erfaringer med samarbeid med frivillig sektor, for eksempel Oslo Idrettskrets, i forbindelse med utlån av kommunale lokaler, og deler gjerne erfaringer med dette om det er aktuelt ifht. statlige bygg.

Potensiale for statlig/kommunalt samarbeid om konkrete lokaler og tiltak i utsatte boområder

Oslo kommune jobber for å få til flere gode løsninger for samlokalisering og flerbruk av lokaler. Vi jobber særlig for at kommunale lokaler skal kunne brukes av frivillighet når det er ledig kapasitet, særlig på ettermiddager og i helger. Denne satsingen kaller vi *Meråpen kommune*. Vi går gjerne i dialog med staten om muligheter for samarbeid knyttet til dette. Vi er i gang med flere prosesser for å avklare ny bruk av tomme bygg i Oslo, slik som for eksempel det gamle

Munchmuseet, som kunne hatt et potensiale for et statlig/kommunalt samarbeid som en kulturarena. Dette er også et eksempel på et bygg som ligger i et område hvor staten er inne med en ekstra innsats, og hvor det å kunne vurdere å etablere nasjonale arenaer kunne ha fått mange positive ringvirkninger. Oslo har et omfattende samarbeid med staten knyttet til områdesatsingsområder. I tillegg til utviklingsprosjekter, så hadde det vært interessant å se på om man kunne ha samarbeidet om kulturarenaer som en mer langvarig satsing i utsatte områder.

Rapporten "Koordinert kulturarbeid"³ peker på flere faktorer som er viktige for ungdom, blant annet den fysiske tilgangen til aktiviteter, samt opplevelse av relevans. Samtidig er ungdom opptatt av samlokalisering av ulike fritids- og kulturtilbud, da dette gjør tilbudene mer relevant for bredere brukergrupper. I den nasjonale utredningen Levekår i byer⁴ pekes det på at korte avstander til fritids- og kulturtilbud senker terskelen for deltakelse. I områder med få andre åpne møteplasser, er det særlig viktig å styrke skolen som møteplass og nærmiljøarena for lokalt fritidstilbud og frivillige organisasjoner i lokalsamfunnet. Utredningen har særlig fokus på utsatte områder og hvordan man gjennom å legge til rette for aktivitet utover ordinær skoletid kan styrke "skolen som en arena for hele nabolaget". Dette vil kunne bidra til økt deltakelse på tvers av sosiokulturell bakgrunn og å styrke sosiale nettverk blant barn og unge i nærmiljøet. Skolen kan bidra til å oppnå denne målsettingen ved å legge til rette for god og enkel tilgang på lokaler for frivillig aktivitet utover ordinær skoletid.

Økt deltakelse er en viktig målsetting for nærmiljøprogrammet i områdesatsningene i Oslo. Bydelene har lang erfaring med samarbeid med lokalt kulturliv og frivillighet, og det er fremskaffet mye kunnskap om hvordan kommunen kan støtte opp om lokale initiativ for å sikre bred deltakelse i kulturlivet lokalt⁵ De positive utviklingstrekkene man har sett de siste årene når det gjelder frivillighet, lokalt kulturliv og engasjement i utsatte lokalområder, er skjøre og kan fort forsvinne igjen. Mulighetene til deltakelse er også ofte avhengig av økonomiske ressurser, og det er mange steder behov for flere trygge og gode lavterskeltilbud som supplement til de kontingentdrevne aktivitetene. Støtteordninger til dette er derfor viktig.

Fra bydelene blir det også spilt inn at det er viktig at det ikke er for lang reisevei, og at informasjon om tilbudet bør være lett tilgjengelig. Deltakelse burde heller ikke hindres av krav til spesifikke forkunnskaper, utstyr eller høye kontingenter. Aktivitetene må oppleves trygge for deltakerne. Man skal kunne delta på aktuelle aktiviteter uavhengig av funksjonsevne, sosioøkonomisk bakgrunn, kjønnsidentitet og religiøs og kulturell tilhørighet. Det burde videre være et bredt spenn av aktiviteter, og de må speile interessen blant målgruppen. Bydeler utenfor sentrum gir inntrykk for at store deler av både det profesjonelle og frivillige kulturlivet er lokalisert sentralt, og at det er manglende faglig støtteapparat for kulturfrivilligheten i flere av bydelene. I de levekårsutsatte områdene er det videre mange barn og unge som ikke har

³ Rapporten er fra 2022, og er basert på et samarbeidsprosjekt mellom organisasjonene Ungdom og Fritid, Ung Kultur Møtes (UKM) og Norsk kulturskoleråd.

⁴

<https://www.regjeringen.no/contentassets/ccc978f8e2184980b4597ba59796e7e3/no/pdfs/nou202020200016000dddpdfs.pdf>

⁵ Rapporter fra gjennomførte kartlegginger i Delprogram nærmiljø er tilgjengelig på Oslo kommunes nettsider: <https://www.oslo.kommune.no/byutvikling/omradesatsingene-i-oslo/delprogram-narmiljo/>

økonomi til å delta. I disse områdene mener bydelene det burde legges til rette for flere gratistilbud. Det er viktig at staten bidrar med gode støtteordninger som kan bidra til et godt utvalg av lavterskeltilbud.

Samarbeid frivillighet og kulturskole

I Rammeplan for kulturskolen –Mangfold og fordypning (Norsk kulturskoleråd, 2016)⁶ er det satt som mål at «kulturskolen skal som lokalt ressurscenter medvirke til å styrke kulturell kompetanse og utfoldelse.» Videre fremheves kulturskolens rolle som lokalt ressurscenter: «Kulturskolen skal samarbeide med skole- og kultursektor og medvirke til å styrke kompetanse og kulturell utfoldelse i lokalsamfunnet. Det innebærer et forpliktende samarbeid med barnehager, grunnskoler, videregående skoler, det lokale kulturlivet og profesjonelle aktører innen kunst- og kulturformidling.» Sammenhengen mellom skole- og kultursektoren er også løftet frem i Meld. St.18 Oppleve, skape, dele - Kunst og kultur for, med og av barn og unge, hvor det legges vekt på at barn og unges rett til yrings- og informasjonsfrihet, kulturell deltakelse og utdanning. Skole, kulturskole og aktivitetsskole-/skolefritidsordningen utgjør viktige arenaer som på ulikt vis og sammen kan bidra til å oppnå nasjonale målsettinger rundt barn og unges aktive deltakelse i samfunnet. Et godt samarbeid mellom skole og kulturskole er avgjørende her.

3. Samspill mellom den profesjonelle og frivillige kulturen

Om frivilligheten kan benytte seg av profesjonelle arenaer til sine aktiviteter betyr det både økt motivasjon for deltagere, god kvalitet på aktivitetene og at barn, unge og frivillige har en møteplass der de kan møte profesjonelle utøvere, bli inspirert og lære av de som driver med kunst og kultur på fulltid. Det finnes eksempler til etterfølgelse i idretten hvor det er vanlig at barn som spiller eksempelvis fotball blir trent av eldre spillere, spiller på samme bane som de lagene som spiller profesjonelt og der man tydelig uttaler at man prioriterer at barna skal ha spilletid, tilgang til gode baner, gode trenere og godt utstyr. Dette skaper samhold som en klubb, barna får gode forbilder og man motiveres til å bli i klubben og utvikle seg og bli bedre.

Kulturaktører bruker ofte lokaler sammen med andre aktører. Aktiviteten skjer i mer eller mindre egnede lokaler. På samme måte som idretten har standarder for ulike idrettsgrener, bør også kulturlivet ha fasiliteter tilrettelagt for de mange disiplinene som utøves. Tilgang til egnede lokaler og kulturarenaer krever godt utarbeidede kravspesifikasjoner som setter en minimumsstandard for hvordan lokaler skal utformes. Fra bydelene har det kommet innspill om at gode møteplasser for kulturaktivitet og opplevelser burde kjennetegnes av tilgjengelighet og universell utforming.

4. Offentlige tilskuddsordninger og tiltak

Det bør gjøres en grundig kartlegging av tilskuddsordningene til det frivillige kulturlivet nasjonalt, regionalt og lokalt, slik at man kan få en mer helhetlig oversikt over dekning på feltet. Tilskuddsordningene både på lokalt og nasjonalt nivå er i stor grad forbeholdt enten profesjonelle eller frivillige. Det finnes få ordninger som stimulerer til samarbeid mellom profesjonelle og amatører. Vi viser forøvrig til innspill til den statlige frivillighetsmeldingen hvor

⁶ <https://kulturskoleradet.no/rammeplanseksjonen/rammeplanen>

Oslo kom med mange konkrete forslag til hvordan tilskuddsordninger kan forenkles. Både stat og kommune bør se på hvordan tilskuddsordninger kan innrettes for å stimulere til økt mangfold.

Styrke avsetningen til kulturbygg

Det er en akutt mangel på tilskuddsmidler til oppgradering og bygging av øvings- og fremføringsarenaer for kultur. Idrettens andel av fordelingen av tippemidler ble på 2010-tallet økt fra 46,5 til 64 prosent, mens andelen til kulturformål ble redusert fra 36,5 prosent til 18 prosent. Spillemidler til kulturbygg utgjorde i 2015 rundt 96 mill. kr, noe som ville ha utgjort rundt 118 mill. i 2022. Avsetningen i 2022 var redusert til rundt 56 mill. Tallenes tale er tydelig: Avsetningen til kulturbygg har blitt mer enn halvert siden 2015. Samlet søknadssum til tildelinger av investeringsmidler til kulturbygg i Oslo har de siste årene 8 til 10 ganger over søknadssum. I 2022 ble det søkt om tilskuddsmidler på samlet kr 53 millioner mot en tildeling på 6,2 mill. De begrensede økonomiske rammene gjør det utfordrende for kommunen å stimulere til etablering av kulturarenaer som åpner opp for deltakelse. Videre er det grunn til å tro at det at den lave spillemiddelpotten har medført at mange lar være å søke.

De fleste kommunene i undersøkelsen av kommunal kultursektor fra 2022 (Miland & Kleppe, Telemarksforskning)⁷ svarer at de i stor grad er avhengig av tilgang på nasjonale midler for å kunne gjennomføre nødvendige oppgraderinger og investeringer i kulturlokaler. Det er et stort behov for en overordnet gjennomgang av fordeling av spillemidler. Det er avgjørende at avsetningen til investering i regionale kulturbygg økes betydelig. Videre bør avsetningen til Kulturrom oppjusteres i tråd med at ordningen har fått et utvidet mandat til også å omfatte scenekunstheltet.

Oslo kommune er opptatt av at folketall og befolkningssammensetning bør tillegges mer vekt. Vi mener at man bør opprettholde og oppjustere ekstratillegget for storbyområder i spillemiddelordningen. Det er også behov for ytterligere virkemidler til etablering og tilrettelegging av lokaler. Det er ønskelig at staten kan støtte nyskapende pilotprosjekter. Her kan Lokal og Anlægsfonden i Danmark være til inspirasjon. Det er viktig å ha ordninger som fremmer flerbruk og merbruk tilpasset det frivillige kulturlivet. Det er behov for gode pilotprosjekter for nybygg og å tilpasse de lokalene vi har. Innretningen til det danske fondet gir mer rom for ulike flerbruksløsninger, i tillegg tilbyr de kompetanse og prosessbistand og sprer gode eksempler.

Fra bydelene kommer det innspill om at de lokale kulturaktørene opplever at det er mange tilskuddsordninger å forholde seg til, især for de som gjør dette frivillig. Det medfører kompliserte regnskap og mange søknader og rapporter med ulike krav og frister. Oslo ser at det kan være behov for at vi i større grad samordner krav og rutiner i stat og kommune, og at vi bidrar til deling av data. Det bør være et mål at de frivillige kan legge inn informasjonen et sted og at de ulike kommunale og statlige aktørene kan hente ut informasjonen de trenger. Både kommune og stat bør jobbe for god og tydelig informasjon og også samarbeide om informasjonsutveksling om ulike ordninger.

Regionale kulturfond

⁷ <https://www.telemarksforskning.no/publikasjoner/kommunal-kultursektor-2022-organisering-prioritering-og-planlegging/4124/>

I tråd med målene om å styrke kulturfrivilligheten og samspillet mellom profesjonelt og frivillig kulturliv, er det avgjørende at de regionale kulturfondene utformes i tråd med lokale og regionale behov.

I Oslo er det, som i landet for øvrig, et utbredt samspill og samarbeid mellom profesjonelle kunstnere, amatørkunstnere og frivillige. Oslo kommunes tilskuddsordninger er imidlertid i hovedsak rettet mot det profesjonelle kulturlivet. Unntaket er det frivillige musikklivet som både kan søke om støtte til kor, korps og orkestre, støtte til konserter i frivillig regi og tilskudd til barne- og ungdomsorganisasjoner. Enkelte av tilskuddsordningene rettet mot profesjonelle kunstnere og kulturinstitusjoner er imidlertid også åpne for søknader fra det frivillige kulturlivet. Eksempelvis kan amatørkor søke ordningen løpende tilskudd til kunst- og kulturtiltak om øremerkede tilskudd til innleie av profesjonelle solister og orkestermusikere. Enkelte amatørteatre og amatørkor gis også driftstøtte til sin virksomhet..

Ikke desto mindre er det udekkede behov for tilskudd til kulturfrivilligheten. Som nevnt kan deler av det frivillige musikklivet søke om kommunale tilskudd. Det finnes derimot ingen tilsvarende ordninger for andre typer amatørkultur, som barne- og ungdomsteatre, amatørteatre og annen scenekunst, eller aktivitet innen visuell kunst og kulturarv.

Et regionalt kulturfond som formes etter regionale og lokale behov vil kunne benyttes til å rette opp dette, forutsatt at den avsatte potten blir stor nok. Oslo kommune kan dermed selv sikre at fondet brukes på best mulig måte for å oppnå strategiens mål om like muligheter for utfoldelse for alle og mer kunst og kultur lokalt og regionalt.

Med vennlig hilsen

Elisabeth Storaas Heggen
kommunaldirektør

Grete Cecilie Knudsen
seksjonssjef

Vedlegg:
Oslo kommunes innspill til ny statlig frivillighetsmelding (2)